Inleiding

Dit is deel V van een serie van zes rapporten die het Rode Kruis omstreeks 1952 samenstelde over alle transporten vanuit Nederland richting Auschwitz, meestal (maar niet altijd) dus vanuit Westerbork. Een belangrijke doelstelling van dit onderzoek was te achterhalen wat er met de mensen is gebeurd die werden geselecteerd voor dwangarbeid, meestal na aankomst in Auschwitz, maar soms ook al onderweg, met name in Cosel. Van deze geselecteerden zijn verreweg de meesten in de periode na deze selectie gestorven, vermoord. Het Rode Kruis wilde met name weten waar, wanneer en onder welke omstandigheden zij stierven. Zij waren degenen met een matriculatie, een nummer op hun arm.

In deel V gaat het om de transporten uit 1944. Er waren in deze periode relatief iets minder transporten, en relatief iets meer gedetineerden werden tewerkgesteld. Het laatste transport naar Auschwitz vertrok op 3 september 1944. Er gingen overigens in deze periode ook directe transporten naar Bergen-Belsen, Ravensbrück, Buchenwald en Theresienstadt. Naar dat laatste kamp gingen vanuit Nijmegen in deze periode in ieder geval Andries Swaab en het gezin van Alexander Frank, Esther Peekel en hun kinderen Hanna en Jacob. Het laatste transport uit Nederland vertrok op 13 september 1944 met als bestemming Bergen-Belsen.

Van de personen die in onze Namenlijst staan gingen in ieder geval met de in dit rapport besproken transporten de hieronder genoemde personen mee. Voor een belangrijk deel zijn zij opgepakte onderduikers. De meesten komen van oorsprong niet uit Nijmegen. Bij het transport van 23 maart herinneren we nog aan het vervoer van de zieken en bij dat van 3 september aan dat van Anne Frank en haar gezin.

Dina Maas en Louis de Wijze maakten indrukwekkende verslagen over hun ervaringen die ook te vinden zijn op deze site. Harry van Geuns vertelde over zijn ervaringen in een interview dat is te vinden op de site van het RAN (Beeldbank).

25 januari 1944

Abram, Helena, 31 maart 1931, Amsterdam, onderduik in Nijmegen, vanuit Amsterdam, maar in Amsterdam opgepakt.

Catharina Speelman, idem.

Agsteribbe, Joseph, 9 maart 1910, Amsterdam, vanuit Amsterdam onderduik in Nijmegen.

Betje Leeraar, 13 mei 1904, idem.

Gersons, Josephine, 11 april 1883, Tiel, inwoonster van Nijmegen, zat ondergedoken.

Moskowicz, Hadasa, 4 juli 1926, komt na de bevrijding in Nijmegen als ‘Repatriant’, ze keert terug uit een kamp.

8 februari 1944

Raap, van, Marianne, 8 september 1882, inwoonster van Nijmegen, zat ondergedoken.

Roos, Debora, 17 juli 1894, onderduik in Nijmegen vanuit Amsterdam of Heiloo.

Bergh, van den, Frieda Marianne, 27 maart 1939, 1940 weg uit Nijmegen, zat ondergedoken in Driebergen.

Bergh, van den, Rosemarie Ida, 25 juli 1936, idem.

3 maart 1944

Eichenwald, Roosje, 26 augustus 1895, Neede, onderduik in Nijmegen vanuit Groenlo.

Maas, Dina (ook: Diena), 19 september 1920, onderduik in Nijmegen. Zie ook haar verslag op deze site.

Goudsmit, Johan Leon, 21 februari 1895, vertrok in 1940 uit Nijmegen.

Kaufman, Elie, 16 april 1892, inwoner van Nijmegen, zat ondergedoken.

Kaufman, Martijn, 13 februari 1926, inwoner van Nijmegen, zat ondergedoken.

Zilversmit, Cato, 22 mei 1890, idem.

Seemer, Elisabeth, 29 augustus 1889, onderduik in Nijmegen vanuit Amsterdam.

Seemer, Hendrina, 6 december 1885, idem.

Bamberg, Rebecca, 27 september 1869, onderduik in Nijmegen vanuit Amsterdam.

Bronkhorst, Beppie, 14 juli 1922, komt na de bevrijding in Nijmegen als 'Repatriant', ze keert terug uit een kamp.

23 maart 1944

Geuns, van, Harry, 5 september 1924, inwoner van Nijmegen, opgepakt bij de razzia van 17 november 1942.

Peres, Esther, 14 augustus 1889, inwoonster van Nijmegen, naar Amsterdam gegaan en daar opgepakt.

Wijze, de, Louis, 30 mei 1922, inwoner van Nijmegen, opgepakt bij de razzia van 2 oktober 1942. Zie ook zijn verslag op deze site.

Van dit transport maakten ook deel uit: 2 *Krankenwagen* met zieken en patiënten van wie we er 26 konden identificeren. Deze 26 personen kwamen merendeels uit het Krankzinnigengesticht in Woensel.

5 april 1944

Langstadt, Robby, 1 december 1938, inwoner van Nijmegen, via Vught (9 april 1943) en Westerbork.

Aan dit transport werden in Assen wagons aangekoppeld afkomstig uit Mechelen (B).

19 mei 1944

Mendel, Dorothea, 28 mei 1880, inwoner van Nijmegen, zat ondergedoken.

Mendels, Frederika (Riek), 2 januari 1907, onderduik in Nijmegen vanuit Arnhem.

Spier, Salomon J., 21 juni 1906, inwoner van Nijmegen en daar opgepakt in 1944.

Bamberger, Hulda, 1 maart 1868, inwoonster van Nijmegen, dan nog naar Den Haag en waarschijnlijk daar opgepakt.

Beem, Lazarus (Leo), 26 december 1902, inwoner van Nijmegen, onderduik in Soesterberg.

Franzen, Rosa, 11 mei 1940, inwoonster van Nijmegen, dan nog naar Den Haag en daar opgepakt.

Gotlieb, Isabella, 3 maart 1892, vanuit Amsterdam onderduik in Nijmegen.

Velleman, Barend, 9 februari 1886, vanuit Amsterdam onderduik in Nijmegen.

Velleman, Arno, 8 april 1922, Amsterdam, vanuit Amsterdam onderduik in Nijmegen.

Grünholz, Gonda, 6 februari 1936, inwoonster van Nijmegen, dan nog naar Den Haag en daar, waarschijnlijk bij de razzia op 16 mei 1944 opgepakt.

Grünholz, Alwine, 30 juni 1920, idem.

Vele Sinti en Roma, onder wie de hier genoemde Hulda Bamberger, Rosa Franzen en Gonda en Alwine Grünholz, maakten deel uit van dit transport.

Aan dit transport werden in Assen wagons aangekoppeld afkomstig uit Mechelen (B).

3 Juni 1944 Transport Vught > Auschwitz

Wertheim, Hilda, 31 mei 1912, inwoonster van Nijmegen, april 1943 naar Vught en daar tewerkgesteld tot deportatie.

3 september 1944

Mesritz, Joseph, 28 oktober 1878, onderduik in Driebergen, daar door politie Nijmegen opgepakt.

Nathan, Frederika, 5 februari 1897, idem onderduik in Nijmegen en dan in Helmond, daar door politie Nijmegen opgepakt.

Zendijk, Mozes 9 december 1886, idem.

Sleutelberg, Max, 16 september 1935, onderduik in Mook, daar door politie Nijmegen opgepakt.

Sleutelberg, Levie, 31 oktober 1930, in Mook door politie Nijmegen opgepakt.

Cohn, Albert, 11 juli 1871, inwoner van Nijmegen, opgepakt in 1944.

Israël, Raphael, 10 januari 1904, inwoner van Nijmegen, opgepakt waarschijnlijk in 1944, waarschijnlijk in dit transport.

NB: Ook Anne Frank, haar vader Otto, haar zus Margot en haar moeder Edith Holländer maakten deel uit van dit transport.

HET DOCUMENT IS AFKOMSTIG VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, site RESOLVER

23/4
Br
8413

HET NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS

AUSCHWITZ

DEEL V:
DE DEPORTATIETRANSPORTEN IN 1944.

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK
BIBLIOTHEEK

UITGAVE VAN HET HOOFDBESTUUR VAN DE
VERENIGING HET NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS

www.oorloginnijmegen.nl

306
E
23/5

HET NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS

A U S C H W I T Z

Deel V
De deportatietransporten
in 1944

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK
BIBLIOTHEEK

UITGAVE VAN HET HOOFDBESTUUR VAN DE VERENIGING
HET NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS

www.oorloginnijmegen.nl

HOOFDBESTUUR VAN
HET NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS

L.S.

Met de uitgave van dit vijfde deeltje (de deeltjes I t/m IV en VI zijn reeds verschenen) is de reeks publicaties inzake de Joden-deportaties naar Auschwitz voltooid.

De hoop bestaat thans, dat de personeelsbezetting van het Informatiebureau in 1954 ten minste nog zal toelaten een publicatie te wijden aan de Jodendeportaties uit Nederland naar andere kampen dan Auschwitz en Sobibor.

Minder zeker is het, of de middelen zullen kunnen worden gevonden om een zodanig uitgebreide studie te doen maken van de deportaties van Nederlandse Joden uit België en Frankrijk, dat ook omtrent dit laatste der te behandelen onderwerpen nog een publicatie zal kunnen volgen.

Ook dit vijfde deel is bewerkt door de heer J. Looijenga, Hoofd van de Afdeling Joodse personen van het Informatiebureau.

HET NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS
De Directeur van het
Informatiebureau;

(J. van de Vosse)

's-Gravenhage, December 1953.

www.oorloginnijmegen.nl

I N D E X

Hoofdstuk	I	Algemene opmerkingen				blz.	4
Hoofdstuk	II	De afzonderlijke transporten					10
Transport	uit	Westerbork	van	25	Jan. 1944		10
"	"	"	"	8	Febr.	"	16
"	"	"	"	3	Mrt	"	20
"	"	"	"	23	Mrt	"	23
"	"	"	"	5	Apr.	"	26
"	"	"	"	19	Mei	"	28
"	"	Vught	"	3	Juni	"	31
"	"	esterbork	"	3	Sept.	"	33
Slotopmerkingen							37

www.oorloginnijmegen.nl

DE AUSCHWITZ-TRANSPORTEN van 1944

Hoofdstuk I

Algemene Opmerkingen

1. In dit deeltje worden behandeld de 8 deportatie-transporten, die in 1944 rechtstreeks (d.w.z. niet via Theresienstadt) uit Westerbork en Vught naar Auschwitz zijn afgevoerd.
Deze transporten vertonen, wat hun omvang en samenstelling betreft, vrij grote verschillen, zoals blijkt uit onderstaand staatje, waarin tevens de aantallen overlevenden zijn vermeld.

Plaats van vertrek	Vertrek-datum	Totaal aantal gedeporteerden	Kinderen tot 15 j.	Mannen v. 15-50 jaar	Vrouwen v. 15-40 jaar	Mannen boven 50 jaar	Vrouwen boven 40 jaar	aantal overlevenden: mannen	aantal overlevenden: vrouwen
Westerbork	25-1-44	949	122	265	146	127	289	16	14
"	8-2-44	1015	221	222	117	118	337	15	15
"	3-3-44	732	63	257	168	96	148	24	20
"	23-3-44	599	43	268	43	119	126	59	15
"	5-4-44	240	22	79	50	27	62	8	12
"	19-5-44	453(X)	34	137	96	62	124	27	37
Vught	3-6-44	496	17	85	323	5	66	40(xx)	120(xx)
W'bork	3-9-44	1019	79	343	199	155	243	45	82
	Totaal:	5503	601	1656	1142	709	1395	234	315

(x) Exclusief 234 zigeuners, die met dit transport zijn meegezonden.

(xx) Inclusief 3 jongens van ± 10 jaar, resp. 2 meisjes van 13 jaar.

2. De in dit staatje gemaakte indeling volgens leeftijdsgroepen houdt verband met de leeftijdsgrenzen, welke globaal bij de bij aankomst in Auschwitz gehouden selecties op "arbeidsgeschiktheid" (waarbij de niet voor tewerkstelling aangewezenen als regel terstond naar de gaskamers werden verwezen) zijn inachtgenomen.

www.oorloginnijmegen.nl

Echter is het systeem van selectering naar leeftijden bij verschillende transporten doorbroken, doordat voor bepaalde groepen andere maatstaven werden aangelegd.
Zo zijn sommige groepen (de groep "diamantairs" van het transport van 23 Maart 1944, de Philips-groep van het transport van 3 Juni 1944, en de groepen "Sammelschutzhäftlinge" van verschillende transporten) bij de eerste selectie in haar geheel gespaard gebleven, terwijl anderzijds een groep zieken (of wie voor ziek doorgingen) van het transport van 8 Februari 1944 zonder verdere selectie in haar geheel werd vergast.
Ook overigens waren, afgezien nog van individuele uitzonderingsgevallen, volgens verklaring van één der overlevenden, die bij het "Canada-commando" (het arbeidscommando belast met het verzamelen, sorteren en verzenden van de in beslag genomen bagage van de gevangenen) heeft gewerkt, de "criteria voor vergassing", met de dag anders.
Een en ander blijkt nader bij de behandeling van de afzonderlijke transporten.

3. Behalve voor wat betreft deze afwijkingen bij de toegepaste selecties, hebben de onderhavige transporten ook in andere opzichten een zeer verschillende behandeling ondergaan. Maken deze verschillen het op-zichzelf reeds vrij moeilijk om aangaande het lot van grotere groepen van met deze transporten gedeporteerden algemene conclusies te stellen, deze moeilijkheid wordt nog verhoogd, doordat, naar gelang de tijd vordert en het einde van de deportaties nadert, de mogelijkheden gevarieerder worden, vooral ook wegens de toenemende kans te worden meegezonden met een der afvoertransporten naar Westelijker gelegen kampen, waarmede in de loop van 1944 een aanvang werd gemaakt, en die zijn voorafgegaan aan de grote evacuatietransporten in Januari 1945.
Hiertegenover staat echter, dat in dezelfde mate, waarin het geleidelijk moeilijker wordt bepaalde groepen van gedeporteerden onder één categorie te brengen, het aantal gevallen, waarin het uiteindelijke lot van de betrokkenen individueel kan worden vastgesteld, toeneemt.
De voornaamste factoren, die hiertoe medewerken,

www.oorloginnijmegen.nl

zijn: de bij de nadering van het einde van de oorlog geleidelijk groter wordende levenskansen der met de latere transporten gedeporteerden, voor zover zij bij de selecties bij aankomst in Auschwitz gespaard mochten blijven, althans de kans om in leven te blijven tot de grote evacuatie, mede in verband met het staken der vergassingen omstreeks begin November 1944; voorts de hiermede gelijke tred houdende stijging van het percentage overlevenden, waardoor verhoudingsgewijs over meer getuige-verklaringen wordt beschikt; en ten slotte de toenemende mogelijkheid, dat omtrent een gedeporteerde gegevens worden teruggevonden in het documentatie-materiaal, dat is verbreegen uit de bewaard gebleven resten van kampadministraties, en dat overvloediger wordt naar gelang de tijd vordert.
In verband met deze talrijke individueel oplosbare gevallen is het zaak, bij de behandeling der afzonderlijke transporten, in het bijzonder van de latere, telkens na te gaan van hoeveel gedeporteerden het individuele lot niet is kunnen worden vastgesteld, m.a.w. te bepalen hoevelen van hen nog als "vermist" moeten worden beschouwd. Soms blijkt dan, dat van alle, of nagenoeg alle mannen of vrouwen, die tot een bepaalde beschouwing genomen categorie hebben behoord, het lot individueel bekend is, en dat voor de bepaling van het tijdstip van overlijden der betrokkenen geen regelen van algemene aard behoeven te worden gesteld.
In dit verband valt in het bijzonder te wijzen op die gevallen, waarin van een gereconstrueerde matricule-nummerserie, of van gedeelten daarvan welke toevalligerwijze namen met eenzelfde beginletter omvatten, alle gematriculeerden bij name bekend zijn. Het is duidelijk dat in die gevallen een gedeporteerde van het betreffende transport, wiens naam niet in de gereconstrueerde namenlijst of het gereconstrueerde gedeelte daarvan voorkomt, ongeacht zijn leeftijd niet tot de tewerkgestelden kan hebben behoord, en dus bij aankomst te Auschwitz terstond moet zijn vergast. In deze gevallen vervalt dus voor de bepaling van het tijdstip van overlijden van de betrokken groepen enerzijds, en voor het opmaken van de lijst der corresponderende

www.oorloginnijmegen.nl

groep tewerkgesteld) enerzijds, het stellen of inachtnemen van een algemene regel op basis van een leeftijdscriterium.
Voorzover deze gevallen zich voordoen, is daarvan bij de behandeling van de afzonderlijke transporten melding gemaakt.

4. Behoudens de strikt individueel oplosbare gevallen op grond van getuigeverklaringen en van gegevens uit de beschikbare resten van kampadministraties, blijven eveneens buiten behandeling die gevallen, waarin kan worden vastgesteld, of moet worden aangenomen, dat de betrokkenen zijn meegezonden met één der afvoertransporten naar het Westen, hetzij in de loop van 1944, hetzij bij de grote evacuatie in Januari 1945.
Voor deze gevallen gelden de regelen, gesteld in Deel VI van deze publicatie.
Dit boekje heeft ten deze slechts tot taak om, voor zover nodig en mogelijk, vast te stellen wie (eventueel welke groepen) met de bedoelde afvoertransporten (kunnen) zijn meegegaan.

5. Van sommige der thans besproken transporten is wederom, evenals bij de Auschwitz-transporten van 1943 het geval is geweest, een aantal mannen, tewerkgesteld in Monowitz-Buna (zie Deel IV, Hoofdst. I, blz. 6 e.v.). Ook van verreweg de meeste van deze mannen komen de personalia voor in de bewaard gebleven administratie van de "Krankenbau" over de periode 7 Juli 1943 - Juni/Aug. 1944 (opnemingen in de "Krankenbau" vermeld t/m 19 Juni 1944; mutaties van de t/m die datum opgenomen zieken volledig aangegeven en doorlopend tot in Aug. 1944). Daardoor kunnen voor de vaststelling van hun uiteindelijk lot, met inachtneming overigens van bepaalde, bij de behandeling der betreffende transporten nader aan te geven bijzondere omstandigheden, overeenkomstige conclusies worden getrokken als zijn vermeld in par. 3, sub I, van Hoofdstuk I van Deel IV (blz. 8).

6. Voor het onderzoek betreffende de mannen van de onderhavige transporten, is voorts wederom enige zijdelingse steun kunnen worden ontleend aan het "Nummerboek" van Auschwitz (vgl. hetgeen dienaan-

www.oorloginnijmegen.nl

gaande is medegedeeld in par. 2 van Hoofdstuk I van Deel IV, blz. 7).
Doordat in dit boek geen namen en date (van overlijden, "Uberstellung", enz.) zijn vermeld, en ook het tijdstip, waarop de betreffende aantekeningen bij de matriculenummers zijn gesteld, behoudens in de gevallen, waarop betrekking heeft hetgeen is vermeld in par. 4 van Hoofdstuk II van Deel IV, blz. 45, niet kan worden bepaald, kunnen de hieruit te putten gegevens uiteraard zeer zelden, nl. slechts bij toevallige coïncidentie's, bijdragen tot het nauwkeurig(er) vaststellen van tijdstippen van overlijden.

7. Behalve de "Krankenbau"-administratie van Monowitz en het "Nummerboek" van Auschwitz, zijn voor de behandeling van de Auschwitz-transporten van 1944 nog de volgende documenten van belang:

   a. het "Kommandobuch Golleschau", terzake waarvan wordt verwezen naar Deel II, blz. 18 e.v. en Deel III, blz. 93, sub 9;

   b. de "Fragebogen", waarop betrekking heeft hetgeen is vermeld in alinea 3 e.v. van par. 1 en in par. 8 van Hoofdstuk III van Deel III (blz. 62 en 92).
   Zoals te aangehaalder plaatse o.m. is uiteengezet, staat het, indien van een gedeporteerde een "Fragebogen" wordt aangetroffen, vast, dat hij op het tijdstip van de grote evacuatie (± 20 Januar 1945) nog in leven is geweest. Tenzij omtrent het verder lot der betrokkenen nadere individuele gegevens bekend zijn, gelden voor hen de conclusies in Deel VI van deze publicaties. Van het gebruik, dat van de hier genoemde stukken is gemaakt, wordt v.z.n. nader mededeling gedaan bij de behandeling van de afzonderlijke transporten.

8. Van in 1944 gedeporteerden zijn hier te lande op 7 April en op 25 Juli 1944 een aantal brieven ontvangen. Deze brieven spelen voor de bepaling van het lot der afzenders bijna geen rol meer, doordat van verreweg de meesten van hen uit anderen hoofde nadere gegevens bekend zijn. Te dezer zake wordt

www.oorloginnijmegen.nl

v.z.n. verwezen naar hetgeen is vermeld op blz. 17 e.v. van Deel IV.

9. Wat de vrouwen betreft, geldt in het algemeen, dat zij, die kinderen beneden de 15 jaar bij zich hadden, terstond zijn vergast. Ook hierop bestaan echter uitzonderingen, die bij de behandeling van de afzonderlijke transporten v.z.n. ter sprake worden gebracht. Voorts zijn van sommige dezer transporten wederom enkele gehuwde vrouwen zonder kinderen terechtgekomen in de "experimentenblokken" ("Block 10", later mede "Block 1" van het kamp Auschwitz I). Ten aanzien van deze vrouwen is van toepassing hetgeen in p.3, sub III, van Hoofdst.I van Deel IV(blz.12 e.v.) is vermeld aangaande de vrouwen, welke in 1943 voor experimenten werden aangewezen. Ook van de in 1944 hiervoor uitgezochte vrouwen zijn, dank zij het grote aantal overlevenden van deze categorie, de namen uit de beschikbare getuige-verklaringen bekend, terwijl haar sterfdata, met inachtneming van de te aangehaalder plaatse aangegeven regelen individueel kunnen worden bepaald.

10. Gelijk hieronder bij de behandeling van de laatste transporten der besproken periode nader blijken zal, is het hierboven sub 3 reeds vermelde tijdstip van omstreeks begin November 1944, waarop in Birkenau de vergassingen werden gestaakt, in sommige gevallen het richtpunt, waarnaar de uiterste datum van het overlijden der betrokkenen moet worden bepaald. Uit getuige-verklaringen blijkt namelijk, dat in de laatste weken vóór genoemd tijdstip, voornamelijk in October, maar ook in het laatst van September 1944, nog vergassingen op grote schaal hebben plaatsgehad. Daarom wordt in een aantal gevallen, waarin moet worden aangenomen dat de betrokkenen zijn vergast, maar aangaande het juiste tijdstip daarvan grote onzekerheid bestaat, de grootste trefkans verkregen wanneer die vergassing wordt gerekend te zijn geschied omstreeks September/October 1944.

11. Door de grote verschillen in behandeling van de afzonderlijke transporten, hebben practisch geen twee daarvan eenzelfde lot ondergaan. Vandaar dat geen twee of meer transporten gezamenlijk in beschouwing zijn genomen, zodat elk transport afzonderlijk wordt behandeld.

www.oorloginnijmegen.nl

Hoofdstuk II

De afzonderlijke transporten

1. Transport van 25 Januari 1944

I. Mannen

Het aantal mannen van 15-50 jaar bedroeg, blijkens het staatje in par. 1 van Hoofdstuk I: 265.
Hiertegenover loopt de gereconstrueerde matriculeserie van 172 860 (A) t/m 173 049 (Z), zodat bij de selectie bij aankomst slechts 190 mannen (of mogelijk enkele meer doordat namen met de beginletter A aan de serie kunnen ontbreken; de Z-lijst is blijkens de aansluitende serie van een Pools transport compleet) gespaard kunnen zijn gebleven.
Aangenomen moet daarom worden, dat in elk geval de hierbij inachtgenomen leeftijdsgrens naar boven lager moet hebben gelegen dan 50 jaar, en naar beneden misschien iets hoger dan 15 jaar.
Dit wordt bevestigd door de getuige-verklaringen, waarvan de meest gedecideerde vermeldt, dat werd gevraagd naar "arbeitsfähige" mannen tussen 18 en 40 jaar.
Een ander spreekt van 16-45 jaar, terwijl een derde mededeelt, dat geen kinderen van ± 15 jaar voor tewerkstelling zijn aangewezen, maar wel "jongeren" van ± 20 jaar.
Uit de administratie blijkt, dat in werkelijkheid een jongen van bijna 16 jaar, die als een grensgeval kan worden beschouwd, een van ruim 16 jaar en 9 jongens, die nog net geen 18 jaar waren, de selectie bij aankomst hebben overleefd (totaal aantal jongens van 16-17 jaar: 18).
Tevens blijken enkele oudere mannen (boven 40 jaar) te zijn tewerkgesteld. Hun aantal (3) is echter in verhouding tot het totaal-aantal mannen tussen 40 en 50 jaar (59) gering, zodat zij als uitzonderingsgevallen moeten worden beschouwd.
Gelet op de leeftijden der bekende gematriculeerden, wordt dus de werkelijkheid statistisch het dichtst benaderd wanneer voor de samenstelling van de lijst der vermoedelijk tewerkgestelden de leeftijdsgrens van 16-40 jaar wordt aangehouden. Ook vergeleken met het vermeld aantal van ± 190 gematriculeerden is het aannemen van deze selectiegrens plausibel, daar het totaal-aantal mannen in laatstgenoemde leeftijdsgroep 206, dus

www.oorloginnijmegen.nl

slechts 16 meer bedraagt, terwijl rekening moet worden gehouden met het afvallen van zieken en zwakken (namen uiteraard alleen bekend voor zover deze in verklaringen van overlevenden zijn genoemd).
Te concluderen ware derhalve dat, behoudens uitzonderingen, de mannen, die op de dag van aankomst in Auschwitz, dus op 28 Januari 1944, de 16-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 41 jaar waren, de eerste selectie hebben overleefd, en dat de overigen terstond naar de gaskamer zijn verwezen.
Hierbij wordt aangetekend, dat het fragment van de matricule-serie, dat de namen met de beginletters T t/m Z omvat, nominatief complect is kunnen worden gereconstrueerd. Dit betekent, dat dus de tewerkgestelde mannen, wier namen beginnen met een der letters T t/m Z bekend zijn, en dat derhalve alle mannen, wier naam met een dier letters begint, en die niet op de gereconstrueerde lijst voorkomen, ongeacht hun leeftijd terstond zijn vergast (vgl. hetgeen is opgemerkt aan het slot van par. 3 van Hoofdstuk I hiervóór). Van de geselecteerde mannen zijn er 87 overgebracht naar Monowitz-Buna.
Van het merendeel van hen zijn de personalia teruggevonden in de administratie van de "Krankenbau", zodat aan de hand van de daarin gestelde aantekeningen van de meesten het tijdstip van overlijden kan worden bepaald op overeenkomstige wijze, als is aangegeven bij de behandeling van de Auschwitz-transporten van 1943 in Deel IV (zie ook par. 5 van Hoofdstuk I hiervóór). Hierbij dient echter op de volgende bijzonderheden de aandacht te worden gevestigd.

a In Deel IV (Hoofdstuk I, par. 3 sub I b) is aangenomen dat zij, achter wier naam in de Krankenbau-administratie staat vermeld "nach Birkenau", terstond na aankomst aldaar naar de gaskamer zijn verwezen, zodat zij als overleden zouden moeten worden beschouwd uiterlijk de dag na die van afvoering uit Monowitz.
Nu is het merkwaardig, dat in het "Nummerboek" van Auschwitz (vgl. Hoofdstuk I, par. 6 hiervóór en de daar aangehaalde verwijsplaatsen) bij de matricule-nummers van sommige van deze mannen het overlijdenstijden is gesteld, bij andere daarentegen

www.oorloginnijmegen.nl

niet. Dit komt zelfs voor bij mannen, die op dezelfde datum uit de Krankenbau-administratie zijn afgevoerd.
De vraag is welke betekenis hieraan moet worden gehecht. Doorslaggevend voor de bepaling van die betekenis is het antwoord op twee andere vragen, nl. of het Nummerboek nauwkeurig en consequent is bijgehouden, en zo ja, wanneer de verschillende aantekeningen zijn geplaatst. Nòchhet één nòch het ander is met zekerheid kunnen worden vastgesteld. Verschillende leemten en afwijkingen doen aan de volledigheid en strikte betrouwbaarheid van de aantekeningen twijfelen. Zo komt het bv. voor, dat iemand blijkens de Krankenbau-administratie in Monowitz-Buna is geweest, terwijl uit de aantekeningen in het Nummerboek zou volgen dat hij naar elders is overgebracht (bijv, Auschwitz I of II, Gleiwitz I of II), zonder dat zelfs van Monowitz-Buna melding wordt gemaakt.
Ook staat bij sommige Monowitz-gevallen (als zodanig onderkend omdat zij voorkomen in de Krankenbau-administratie) in het Nummerboek slechts het "checkings" (v-) teken, waarvan de zin niet is kunnen worden achterhaald, en in andere gevallen alleen "üb" (überstellt), hetgeen zou moeten betekenen dat de betrokkene naar een kamp buiten het Auschwitz-complex is afgevoerd.
Bovendien zijn er dan nog gevallen, waarin de betrokkenen blijkens de Krankenbau-administratie in Monowitz zijn overleden, terwijl bij hun matriculenummer in het Nummerboek geen overlijdenstekens wordt aangetroffen.
Ten slotte moet worden aangetekend dat de beschikbare photo-copie van het Nummerboek op vele plaatsen niet duidelijk leesbaar is. Wat het tijdstip betreft, waarop de aantekeningen kunnen zijn geplaatst, staat slechts vast, dat dit moet zijn geweest na 1 Maart 1944 (vgl. par. 4 van Hoofdstuk II van Deel IV, blz. 45).

Naast deze onzekerheden staat anderzijds het feit, dat van hen, die blijkens de Krankenbau-administratie (die wèl haar betrouwbaarheid heeft bewezen) naar Birkenau zijn gebracht, nadien zeer zelden

www.oorloginnijmegen.nl

meer iets vernomen, en voorts, dat blijkens getuigeverklaringen geregeld uit Monowitz groepjes "Muselmänner" zijn afgevoerd.
De bestemming van deze mannen kan geen andere zijn geweest dan Birkenau.
Alles bijeen genomen is het redelijk te blijven vasthouden aan de aangenomen conclusies dat, tenzij uit de documentatie individueel anders blijkt, de naar Birkenau afgevoerden uiterlijk de dag na die van hun afschrijving uit de Krankenbau-administratie zijn vergast.

b. Van het hier besproken transport is slechts één man uit de Krankenbau afgevoerd naar Auschwitz I, van wie later niets meer is vernomen.
Voor dit geval, en voor soortgelijke gevallen, die nog mochten worden ontdekt, is van toepassing de conclusie in par. 3, sub I c, van Hoofdstuk I van Deel IV, blz. 9 (overleden uiterlijk 3 maanden na het tijdstip van afschrijving uit de Krankenbau-administratie, met inachtneming van een afronding tot op de laatste dag van de maand, waarop met bijberekening van die 3 maanden wordt uitgekomen).

c. Ten aanzien van hen, achter wier namen in de Krankenbau-administratie is vermeld "Entlassen", geldt de conclusie, geformuleerd sub I d van par. 3 van Hoofdstuk I van Deel IV, blz. 10 (nl. dat de betrokkenen, uitzonderingen daargelaten, op het tijdstip der evacuatie nog in leven zijn geweest, zodat zij, voor zover zij niet zijn gerepatrieerd of na de evacuatie niet zijn aangetroffen in andere kampen, tijdens de evacuatie moeten zijn overleden).
Een bewijs van de juistheid van deze conclusie is het feit, dat, gelijk hieronder nader zal blijken, van bijna alle "Entlassenen" van het transport van 23 Maart 1944 "Frankogen" (zie par. 7, sub b van Hoofdstuk I hiervóór) zijn gevonden (aan de desbetreffende verzameling ontbreekt helaas het gedeelte, dat betrekking heeft op het onderhavige transport).

d. Een aantal gevallen doet zich voor, waarin bij de matriculenummers van de betrokkenen in het "Nummerboek" staat aangetekend: "Buna", terwijl deze num-

www.oorloginnijmegen.nl

mers, resp. de bijbehorende personalia, niet voorkomen in de administratie van de "Krankenbau Monowitz", noch elders in de documentatie worden teruggevonden.
Aangaande hetgeen met de betrokkenen (van wie dus niet eens de namen, doch slechts de matricule-nummers bekend zijn) is geschied, is niets met zekerheid te zeggen. Misschien ook zijn de namen van sommige van hen uit getuigeverklaringen te voorschijn gekomen, zonder dat hun matriculenummers zijn kunnen worden achterhaald. Het heeft geen zin zich in speculaties omtrent hun lot te verdiepen.
Zij vallen onder de conclusie, welke thans dient te worden gesteld ten aanzien van de groep der eigenlijke "vermisten" van dit transport, dit zijn zij, van wie moet worden aangenomen, dat zij de eerste selectie hebben overleefd, maar omtrent wier verder lot niets vaststaat dan hetgeen uit de aantekeningen in het Nummerboek mag worden afgeleid. Volgens deze aantekeningen kunnen deze "vermisten" (totaal ± 50 man) òf in Auschwitz en Birkenau zijn gebleven, òf zijn gebracht naar Gleiwitz, Günthergrube, Hubertushütte of Jaworzno (sommige via Monowitz), en ten slotte nog zijn "überstellt" naar een Lamp buiten het Auschwitz-complex.
Bij sommige nummers staat voorts het overlijdens-teken of het "checkings" (V-) teken, waarop, gelijk reeds is gezegd, geen peil kan worden getrokken.
Geen enkel gegeven biedt voor de vaststelling van het <u>tijdstip</u> van overlijden enig houvast.
De enige oplossing is daarom voor de levensduur van deze groep ongeveer een gelijke termijn aan te nemen als is gesteld voor de October- en November-transporten van 1943, nl. 4 à 5 maanden na aankomst in Auschwitz, daarbij in aanmerking nemend, dat de levensomstandigheden der gedeporteerden sedertdien geen aantoonbare verandering hadden ondergaan.
Als uiterste overlijdensdatum ware in verband hiermede te aanvaarden: 31 Mei 1944, en als begin-datum van de periode, waarin het overlijden kan hebben plaatsgehad: 3 dagen na het vertrek van het transport uit Westerbork dus 28 Januari 1944.

www.oorloginnijmegen.nl

II. Vrouwen

Volgens de schattingen van vrijwel alle overlevenden, zijn van het transport van 25 Januari 1944 bij de selectie bij aankomst ± 70 jonge vrouwen gespaard gebleven. Dit cijfer is overeen te brengen met het aantal gematriculeerden volgens de gereconstrueerde nummerserie, die loopt van 74 906(C) t/m 74 962(S), en derhalve 57 namen omvat.
Met bijtelling van degenen, wier namen beginnen met A en B en T t/m Z, zal dus het totaal-aantal tewerkgestelde vrouwen inderdaad 65 à 70 hebben bedragen.
Volgens één der overlevenden was het jongste tewerkgestelde meisje (met name genoemd) 14 jaar, en volgens een ander het oudste ± 28 jaar, waaruit zou zijn af te leiden dat de bij de selectie inachtgenomen leeftijdsgrens ongeveer heeft gelopen van 15-30 jaar.
Daar echter het aantal vrouwen in deze leeftijdsgroep 95 bedraagt, terwijl van de 65 à 70 voor arbeid aangewezenen er minstens 57 bij name bekend zijn, zou het onjuist zijn voor het opmaken van de lijst der (vermoedelijk) tewerkgestelde vrouwen bij dit transport een leeftijdsgrens als basis te nemen. Het is duidelijk dat hier de werkelijkheid het dichtst benaderd wordt, wanneer er van wordt uitgegaan, dat de tewerkgestelden op enkele na met name bekend zijn, en dat degenen, van wie niet is vast te stellen, dat zij daartoe hebben behoord, worden geacht bij aankomst te Auschwitz (dus op of omstreeks 28 Januari 1944) door vergassing om het leven te zijn gebracht.
De "statistische fout" wordt op deze wijze het kleinst.

De levenskansen voor de tewerkgestelde vrouwen waren zeer ongelijk, naar gelang van het arbeidscommando, waarbij zij werden geplaatst.
Enkelen zijn in een bevoorrechte positie geplaatst bij het Canada-Commando, anderen tewerkgesteld in een wapenfabriek, een munitiewerkplaats, of een kledingbedrijf. Deze vrouwen hadden de beste levenskansen.
Veel zwaarder waren de werkgroepen voor wegenaanleg, sloten graven, stenen sjouwen e.d.
Daar in het algemeen niet bekend is welke vrouwen bij de verschillende arbeidscommando's terechtkwamen, terwijl geregeld vrouwen van de ene naar de andere groep werden overgeplaatst, zijn bepaalde onderscheidingen

www.oorloginnijmegen.nl

met het oog hierop niet te maken.
Overigens zijn van de meeste tewerkgestelde vrouwen de overlijdensdata individueel vast te stellen.
Voor zover dit niet het geval is kan, in aanmerking genomen hetgeen uit getuige-verklaringen omtrent de bestaande mogelijkheden bekend is, voor de vrouwen dezelfde uiterste sterfdatum worden aangenomen als voor de mannen van dit transport, dus 31 Mei 1944, mede omdat voor een andere conclusie geen basis aanwezig is.
Daarbij ware echter als begindatum van de periode, waarin het overlijden van hebben plaatsgehad, aan te nemen: 12 Februari 1944, omdat de tewerkgestelde vrouwen, blijkens verschillende verklaringen, 14 dagen in "quarantaine" zijn gegaan, en van gevallen van overlijden in deze tijd niet is gebleken (wèl is bekend, dat na 3 weken 3 vrouwen waren overleden).
Aangetekend wordt tenslotte, dat omstreeks Mei 1944 enkele vrouwen als verpleegster zijn afgevoerd naar Gross-Rosen, en in December 1944 enige vrouwen naar Bergen-Belsen. Op deze vrouwen zijn v.z.n. de conclusies in Deel VI van deze publicatie van toepassing.

III. Zieken (mannen en vrouwen)

Bij het transport van 25 Januari 1944 was een aparte wagon met 81 zieken, die allen terstond zijn vergast. Aangezien de namen van deze zieken in de transportlijst niet afzonderlijk zijn vermeld, kan met deze groep als geheel geen rekening worden gehouden.
Een aantal namen zijn uit getuige-verklaringen bekend. Overigens valt aan te nemen, dat de meesten van hen van oudere leeftijd zijn geweest, zodat zij toch niet voor tewerkstelling in aanmerking kwamen.

2. Transport van 8 Februari 1944

I. Zieken (mannen en vrouwen)

Bij dit transport van totaal 1015 gedeporteerden, waren 268 zieken, die in afzonderlijke wagons zijn vervoerd en, behoudens enige bekende uitzonderingen, terstond zijn vergast. Hun namen staan op de transportlijst afzonderlijk vermeld.

II. Mannen

De gereconstrueerde serie matricule-nummers loopt van

www.oorloginnijmegen.nl

173 502 (A) t/m 173 648 (W).
Voorts valt uit de aantekeningen in het Nummerboek omtrent de bestemmingen van de gedeporteerden op te maken, dat na het genoemde W-nummer ten hoogste nog 4 mannen van dit transport moeten zijn gematriculeerd, terwijl de laatstbekende gematriculeerde meent, dat er na hem nog slechts 2 nummers kwamen
Blijkbaar hebben dus vrijwel nauwkeurig 150 mannen de selectie bij aankomst overleefd.
Het aantal mannen van 15-50 jaar van het gehele transport bedraagt 222, waaronder begrepen 40 zieken, die vallen onder de sub I hierboven bedoelde categorie.
Er waren derhalve 182 gezonde mannen in deze leeftijdsgroep, dus 32 meer dan het aantal gematriculeerden.
Hierin ligt een aanwijzing, dat bij de selectie een lagere leeftijdsgrens heeft gegolden, hetgeen bevestiging zou vinden in de verklaringen van twee overlevenden, die zelfs spreken van grenzen van resp. 18-35 en 18-40 jaar.
Zo laag kan echter de selectiegrens naar boven niet hebben gelegen, omdat er dan veel minder mannen gematriculeerd zouden moeten zijn. Een andere overlevende vermeldt trouwens, dat de grens heeft gelegen tot 50 jaar. De waarheid zal in het midden gelegen hebben.
Tot het getal van ± 150 gematriculeerden komt men ten naasten bij, indien de selectiegrens wordt gesteld op 16-45 jaar, in welke leeftijdsgroep het aantal gezonde mannen 157 bedraagt.
Bij de bekende gematriculeerden is trouwens geen man gevonden ouder dan 45 jaar, wat overigens weinig zegt, omdat slechts zeer weinig namen zijn teruggevonden (de jongste bij name bekende gematriculeerde was 24 jaar oud).
Op grond van deze overwegingen moet het aannemen van de leeftijdsgrenzen der tewerkgestelden op 16-45 jaar het enige aanvaardbare uitgangspunt worden geacht.

Doordat slechts zeer enkele mannen van dit transport zijn afgevoerd naar Monowitz, en de administratie van dit kamp de enige is, waarvan belangrijke gedeelten bewaard zijn gebleven, die voor de behandeling der transporten uit de hier besproken periode van nut zijn, terwijl ook geen "Fragebogen" zijn aangetroffen, is van de lotgevallen van de meeste gedeporteerden zeer weinig bekend.

www.oorloginnijmegen.nl

Uit getuige-verklaringen zijn een aantal namen en sterfdata tevoorschijn gekomen, zodat er na aftrek tevens van het aantal van 15 overlevenden + 100 "vermisten" overblijven, omtrent wier uiteindelijk lot een nadere conclusie moet worden getrokken.
Verder staat vast, dat alle geselecteerde mannen ongeveer 4 weken in "Quarantaine" zijn gehouden, gedurende welke tijd slechts 2 mannen zijn overleden.
Volgens het Nummerboek zijn de meeste mannen in Auschwitz en Birkenau gebleven.
Kleine groepjes zijn afgevoerd naar Jaworzno en Hubertushütte, en één man naar Bobrek.
Ten slotte is een aantal "überstellt", wat zou moeten betekenen dat de betrokkenen zijn afgevoerd naar een kamp buiten het Auschwitz-complex (alhoewel dit, gelijk boven het transport van 25 Januari 1944 is opgemerkt, niet altijd uitkomt). Overigens is niet bekend waarheen deze "Überstellten" zijn gebracht.
Een paar medici en enkele verplegers zijn in Mei 1944 meegegaan met een transport Hongaren naar Wüstegiersdorf (ressort Gross-Rosen), terwijl volgens een getuigeverklaring enkele mannen in Augustus 1944 zouden zijn afgevoerd naar Oranienburg (echter vermoedelijk het transport van 3 Juli 1944 naar Schwarzheide).
Van de afgevoerden zijn de namen en de sterfdata vast te stellen aan de hand van de conclusies in Deel VI van deze publicaties.
Ten aanzien van het lot van de "vermisten" valt, in aanmerking genomen dat de levensomstandigheden der gedeporteerden practisch niet waren veranderd, geen andere conclusie te trekken dan dat ook voor hen de geschatte levensduur geldt van 4 à 5 maanden na aankomst in Auschwitz.
Met inachtneming van de bovenbedoelde quarantaineperiode van 4 weken, ware derhalve te concluderen dat, tenzij anders bekend is, de mannen, die op 11 Februari 1944 de 16-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 46 jaar waren, zijn overleden na 10 Maart 1944, doch uiterlijk 30 Juni 1944, en dat de overigen terstond bij aankomst zijn vergast.

III. Vrouwen

Voor de vrouwen van dit transport heeft de selectiegrens hoger gelegen dan bij de vrouwen van het transport

www.oorloginnijmegen.nl

van 25 Januari 1944.
De bekende matricule-serie loopt van 75 215(B) t/m 75 281(W), zodat meer dan 67 vrouwen de selectie moeten hebben overleefd. Er waren in totaal 117 vrouwen van 15-40 jaar, waaronder 37 zieken, die vallen onder de sub I bedoelde categorie.
In de genoemde leeftijdsgroep kunnen dus ± 80 gezonde vrouwen gespaard zijn gebleven.
Wordt in aanmerking genomen, dat nog enkele nummers kunnen liggen vóór de B en nà de W, dan klopt dit aantal tamelijk wel met het aantal gematriculeerden.
De selectie-grens zal derhalve ongeveer hebben gelegen bij 15-40 jaar, hetgeen door getuige-verklaringen wordt bevestigd.

Evenmin echter als bij het transport van 25 Januari 1944, is er bij het onderhavige transport aanleiding de (vermoedelijke) lijst van tewerkgestelde vrouwen samen te stellen op basis van een leeftijdsgrens.
Niet alleen kan die lijst aan de hand van getuige-verklaringen grotendeels nominatief worden opgemaakt, doch tevens kan van de meeste der betrokkenen het tijdstip van overlijden aan de hand van die verklaringen of ander documentatie-materiaal individueel worden bepaald.
Maximaal zijn slechts 20 à 25 vrouwen als "vermist" aan te merken. Bij gebrek aan verdere gegevens ware voor deze vrouwen dezelfde uiterste sterfdatum aan te nemen als voor de "vermiste" mannen van dit transport, dus 30 Juni 1944.
Daarbij ware er rekening mede te houden dat, gelijk blijkt uit getuige-verklaringen, de gespaard gebleven vrouwen, in verband met het uitbreken van een typhus-epidemie gedurende een aantal (sommigen spreken van 6) weken in "quarantaine" zijn gehouden, in welke tijd 3 vrouwen zijn overleden (de typhus heerste niet in het quarantaine-blok).
Volgens één der overlevenden heeft deze "quarantaine" geduurd tot na de Joodse Pasen (die in 1944 op 8 April begon), terwijl volgens een ander de exacte einddatum was: 13 April 1944. In verband hiermede ware deze laatste datum aan te nemen als begindatum van de periode, waarin het overlijden kan hebben plaatsgehad.

www.oorloginnijmegen.nl

Aangetekend wordt nog, dat onder de vrouwen, wier lot individueel is kunnen worden vastgesteld, er enkelen waren, die omstreeks Mei 1944 als verpleegster zijn afgevoerd naar Gross-Rosen, en enkele andere in November en December 1944 naar Bergen-Belsen. De betrokkenen vallen v.z.n. onder de conclusies in Deel VI van deze publicaties.

3. Transport van 3 Maart 1944

I. Mannen

Blijkens de bekende matricule-serie, die loopt van 174 686(A) t/m 174 861(Z), moeten omstreeks 176 mannen van dit transport de selectie bij aankomst hebben overleefd. Dit aantal stemt overeen met de gemiddelde schattingen van de overlevenden.
Daar het aantal mannen van 15-50 jaar, blijkens het staatje op blz. 1, 257 bedroeg, moet dus bij dit transport een vrij zware selectie zijn toegepast.
Deze gevolgtrekking is ook in overeenstemming met de getuige-verklaringen, die zelfs spreken van een selectie-grens tot ± 35 jaar.
De leeftijden der bekende gematriculeerden wijzen er echter op dat, behoudens uitzonderingen, de grens op ± 40 jaar kan worden gesteld (er zijn minstens 8 mannen gematriculeerd in de leeftijdsgroep van 35-40 jaar). Naar beneden kan de grens tot 15 jaar worden aangehouden, aangezien 2 gematriculeerden bekend zijn van 15 en 16 jaar. Enkele tewerkgestelde mannen boven 40 jaar moeten als uitzonderingen worden beschouwd, omdat het aannemen van een hogere leeftijdsgrens al te zeer strijdig zou zijn met de getuige-verklaringen, en bovendien, gelijk uit de bovenvermelde cijfers blijkt, zou uitkomen op een veel te hoog aantal geselecteerden. Dit aantal komt inderdaad tamelijk wel overeen met het aantal mannen in de leeftijdsgroep van 15-40 jaar, dat 188 bedraagt. Geconcludeerd moet dus worden dat, tenzij uit de documentatie individueel anders blijkt, de mannen, die bij aankomst te Auschwitz, dus op 6 Maart 1944, de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 41 jaar waren, de eerste selectie hebben overleefd, en dat alle andere mannen terstond zijn vergast..
Bij de toepassing van deze conclusie dient er v.z.n. rekening mede te worden gehouden, dat er bij het transport enkele gemengd-gehuwden en half-Joden waren, die

www.oorloginnijmegen.nl

bij de selectie zeer zeker gespaard zijn gebleven.

Volgens het "Nummerboek" zou het merendeel der tewerkgestelde mannen zijn gebleven in Auschwitz en Birkenau, dan wel zijn "überstellt" (onbekend waarheen) óf zijn afgevoerd naar Hubertushütte. Twee man staan voorts vermeld als te zijn overgebracht naar Buna, twee man naar Bobrek, en eveneens twee naar Blechhammer.
Van elke categorie zijn er één of meer overlevenden.
Voorts zijn 37 "Fragebogen" (zie Hoofdstuk I, par. 7, sub b) teruggevonden, hetgeen betekent dat de betrokkenen, wat dan overigens nog van hen bekend moge zijn, op het tijdstip van de evacuatie (18 Januari 1945) nog in leven waren, en bovendien, dat zij op dat tijdstip vielen onder de administratie van Monowitz (is Auschwitz III; vgl. hetgeen dienaangaande is medegedeeld op blz. 11 en 62 van deel III). Voor hen gelden v.z.n. de conclusies in Deel VI van deze publicaties.

Merkwaardig is in dit verband, dat de personalia van geen der mannen van het onderhavige transport zijn teruggevonden in de administratie van de Krankenbau Monowitz.

Hoe het zij, geen van al deze gegevens biedt, tenzij in individuele gevallen, waarin de namen van de betrokkenen in getuige-verklaringen of ander documentatie-materiaal worden genoemd, enig houvast voor de bepaling van het lot der "vermisten", wier aantal 117 bedraagt. Voor deze groep is daarom, en omdat de levensomstandigheden der gedeporteerden practisch dezelfde waren gebleven, geen andere conclusie te formuleren dan met inachtneming van de globaal geschatte maximum levensduur van 4 à 5 maanden. Er voorts rekening mede houdend, dat de geselecteerde mannen blijkens getuige-verklaringen ± 3 weken in quarantaine bleven (één spreekt van 14 dagen en een ander van 4 weken, terwijl twee overlevenden de termijn van 3 weken noemen), moet het tijdstip van overlijden van deze mannen worden geacht te zijn gelegen tussen 27 Maart en 31 Juli 1944.
Ten slotte wordt nog opgemerkt dat, blijkens verklaringen van overlevenden, enige mannen eind October 1944 zijn afgevoerd naar Groß-Rosen, en dat nog in December 1944 een straftransport is gegaan naar Hubertushütte.

www.oorloginnijmegen.nl

De namen van de betrokkenen zijn alleen bekend voor zover deze blijken uit getuige-verklaringen of ander documentatie-materiaal.
Ten aanzien van hen, die naar Gross-Rosen zijn gegaan, zijn v.z.n. de conclusies in Deel VI van deze publicaties van toepassing.

II. Vrouwen.

De gereconstrueerde nummerserie van de gematriculeerde vrouwen loopt van 75 816(B) t/m 75 891(W). Er zijn derhalve ten minste 76 vrouwen bij de eerste selectie gespaard gebleven. De schattingen van getuigen variëren van ± 70 tot ± 100. Gelet op de nummerserie zal het juiste aantal ongeveer 80 zijn geweest.
Daar het aantal vrouwen van 15-40 jaar van dit transport 168 bedraagt, moet derhalve een zware selectie zijn toegepast. Gelet op de leeftijden der overlevenden, zou de selectie-grens, behoudens uitzonderingen, op 30 jaar kunnen worden aangenomen, hetgeen ook vrijwel klopt met de verklaringen van overlevenden, en tevens, rekening gehouden met het afvallen van enige moeders met kinderen, met het totaal aantal vrouwen in deze leeftijdsgroep, dat 111 bedraagt.
Te concluderen ware dus dat de vrouwen, die bij aankomst in Auschwitz, dus op 6 Maart 1944, de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 31 jaar waren, de eerste selectie hebben overleefd, en dat alle andere vrouwen terstond zijn vergast.

Na een "quarantaine"-periode van 3 à 4 weken, in welke tijd geen der geselecteerde vrouwen schijnt te zijn overleden, volgden de gewone tewerkstellingen.
Volgens verklaringen van overlevenden zijn in October 1944 een aantal vrouwen afgevoerd naar Ravensbruck. Voor hen gelden v.z.n. de conclusies in Deel VI van deze publicaties. Het aantal "vermiste" vrouwen (van wie geen andere mutatie bekend is dan dat zij tot de tewerkgestelden moeten hebben behoord) bedraagt 50. Ook van hen ware, overeenkomstig de aanvaarde conclusie voor de mannen van dit transport, aan te nemen, dat zij, tenzij individueel anders is gebleken, moeten zijn overleden uiterlijk 31 Juli 1944, terwijl, met het oog op de genoemde quarantaine-periode, de begindatum van de termijn, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad, ware te stellen op 1 April 1944.

www.oorloginnijmegen.nl

4. Transport van 23 Maart 1944

I. Mannen

Voor de behandeling moet een groot onderscheid worden gemaakt tussen de mannen, behoord hebbende tot de groep van 224 zg. "diamantairs", d.w.z. alle mannen van het "Normaltransport", afkomstig uit het K.L. 's Herzogenbusch" (= Vught) en de groep van 37 "Schutzhäftlinge" (hoofdzakelijk gemengd-gehuwden en half-Joden) enerzijds, en de overige mannen, behoord hebbende tot het "Normaltransport", en de "Häftlinge", afkomstig uit Westerbork, anderzijds.
De eerstbedoelde groepen, dus totaal 261 mannen, zijn bij aankomst geheel buiten de selectie gebleven, en als vaklieden tewerkgesteld. De overigen zijn bij aankomst wèl geselecteerd, waarbij een leeftijdsgrens van 15-50 jaar moet zijn inachtgenomen.
Het dientengevolge zeer grote aantal gematriculeerden bedraagt namelijk, blijkens de uit drie aaneensluitende, telkens opnieuw volgens alphabet gerangschikte gedeelten bestaande nummerserie, die loopt van 175 293 (A van het eerste gedeelte) t/m 175 626 (W van het laatste gedeelte), in totaal 334 (of misschien enkele meer), terwijl het verschil tussen het totaal aantal mannen van het transport (387) en het aantal mannen boven de 50 jaar van de geselecteerde groepen (tezamen 43), 344 bedraagt.
Geconcludeerd moet dus worden, dat, behoudens uitzonderingen, bij de selectie bij aankomst, op 26 Maart 1944, gespaard zijn gebleven:

a. de genoemde groep "diamantairs" en de "Schutzhäftlinge";
b. de tot de overige groepen behoord hebbende mannen, die op genoemd tijdstip de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 51 jaar waren;

en dat de overige mannen terstond zijn vergast.

De meeste geselecteerden zijn tewerkgesteld in Monowitz-Buna. Vandaar dat de personalia van een groot aantal van hen voorkomen in de administratie van de "Krankenbau" Monowitz. V.z.n. zijn op hen de regelen van toepassing, die uitvoerig zijn besproken in Deel IV van deze publicaties (Hoofdstuk I, par. 3, sub I)en bij het transport van 25 Januari 1944 hiervóór.

www.oorloginnijmegen.nl

Grote groepen zijn, volgens het "Nummerboek", overgebracht naar Gleiwitz en Laurahütte, enkele mannen naar Jaworzno, en één naar Fürtengrube. Een gedeelte is voorts in Auschwitz-Birkenau gebleven, terwijl volgens getuige-verklaringen 40 man zouden zijn vertrokken met onbekende bestemming (wat diegenen zouden kunnen zijn bij wier nummer in het Nummerboek staat vermeld "übergestellt").
Van 185 mannen zijn "Fragebogen" teruggevonden, hetgeen betekent, dat deze mannen op het tijdstip van de grote evacuatie (± 20 Januari 1945) nog in leven zijn geweest, en dat op hen v.z.n. de conclusies van Deel VI van deze publicaties van toepassing zijn (vgl. hetgeen dienomtrent is opgemerkt in par. 7, sub b van Hoofdstuk I hiervóór).
Deze "Fragebogen" betreffen zowel mannen, die volgens het Nummerboek naar Buna, Gleiwitz, Laurahütte en Jaworzno zijn gegaan, als mannen, die volgens dit boek zijn achtergebleven in Auschwitz I.
Dit laatste is enigszins bevreemdend, daar Auschwitz I, voor zover bekend, nimmer onder de administratie van Monowitz heeft geressorteerd.
Misschien zeggen overigens de aantekeningen in het Nummerboek in dit opzicht niets, omdat de betrouwbaarheid daarvan, gelijk reeds bij de bespreking van het transport van 25 Januari 1944 hiervóór is opgemerkt, niet vaststaat.

Door de vele gegevens, waarover met betrekking tot de groep "diamantairs" en "Schutzhäftlinge" wordt beschikt, is het aantal individuele vaststellingen van het tijdstip van overlijden in deze groep zeer groot. Slechts van 11 man van deze groep is het uiteindelijk lot individueel niet bekend. Van de andere groepen is dit aantal naar verhouding echter veel groter, nl. 58, zodat in totaal 69 mannen als eigenlijke "vermisten" zijn te beschouwen. Voor hen ware, mede in verband met de practisch niet veranderde levensomstandigheden der gedeporteerden, evenzeer de geschatte maximale levensduur aan te nemen van 4 à 5 maanden.
Deze termijn kan, in verband met de vele mogelijkheden, voor dit transport iets aan de ruime kant worden genomen, waardoor als uiterste sterfdatum zou kunnen worden gefixeerd; 31 Augustus 1944.

www.oorloginnijmegen.nl

Daarbij ware op grond van getuige-verklaringen te rekenen met een gemiddelde quarantaine-periode van 14 dagen (iets verschillend voor de onderscheidene kampen), zodat als begindatum van de termijn, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad, kan worden vastgesteld: 10 April 1944.

II. Vrouwen

Bij de vrouwen waren 7 "Schutzhäftlinge", die niet aan selectie werden onderworpen.
De bekende nummer-serie loopt van 76 076(C) t/m 76 131(R), zodat, rekening gehouden met het aantal nummers, dat nog vóór de C en na de R. kan liggen, aanzienlijk meer dan 56 vrouwen moeten zijn gematriculeerd. Het totaal aantal voor arbeid geselecteerde vrouwen moet, mede op grond van de getuige-verklaringen, worden geschat op 80. Aan dit cijfer beantwoordt een selectiegrens van 15 50 jaar, daar het aantal vrouwen in deze leeftijdsgroep 71 bedraagt. De juistheid van deze grens blijkt mede uit de leeftijden der overlevenden, waarbij 7 vrouwen zijn tussen 40 en 50 jaar (van de 15). Geconcludeerd moet dus worden dat, tenzij anders bekend is, de vrouwen, die bij aankomst te Auschwitz, dus op 26 Maart 1944, de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 51 jaar waren, bij de eerste selectie gespaard zijn gebleven, en dat de overige vrouwen terstond zijn vergast.

Na 6 weken quarantaine had de gewone indeling in werkgroepen plaats. De vrouwen bleven in Birkenau, wat zowel vrij zware, als betrekkelijk lichte arbeid kon betekenen. Volgens de verklaringen van overlevenden werden in de weken daarna verschillende selecties gehouden. Het aantal "vermisten" bedraagt 49, waarbij 3 "Schutzhäftlinge". Bij gebrek aan verdere gegevens, ware voor deze vrouwen dezelfde uiterste overlijdensdatum aan te nemen als voor de "vermiste" mannen van dit transport, dus 31 Augustus 1944. Wegens de quarantaineperiode van 6 weken, dient daarbij de begindatum van de termijn, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad, te worden gesteld op 7 Mei 1944.

www.oorloginnijmegen.nl

5. Transport van 5 April 1944

I. Mannen

Het totaal aantal mannen van dit kleine transport (totaal 240 personen) bedroeg 106.
Hierbij waren 79 mannen van 15-50 jaar, inbegrepen 8 "Schutzhaftlinge", die zonder meer buiten de selectie bij aankomst zijn gebleven, evenals 1 "Schutzhaftlinge" van boven de 50 jaar. Indien derhalve de leeftijdsgrens van 15-50 jaar in acht is genomen, kunnen maximaal 80 man de selectie hebben overleefd.

De gewone matricule-serie, voor zover deze is kunnen worden gereconstrueerd, loopt van 179 650(A) t/m 179 708(W), en omvat dus 59 man.
Vóór de A en nà de W kunnen nog enkele nummers hebben gelegen. Daarbij zijn de Schutzhäftlinge apart gematriculeerd in de serie 179 916 t/m (waarschijnlijk) 179 924.
Het totaal aantal gematriculeerden zal dus ± 70 man hebben bedragen. In aanmerking nemend, dat enkele zieken en zwakken niet tot de tewerkgestelden zullen hebben behoord, moet de selectiegrens dus inderdaad op 15-50 jaar zijn gesteld. Een en ander vindt steun in de getuigeverklaringen. Geconcludeerd moet dus worden dat, behoudens uitzonderingen, de mannen, die bij aankomst te Auschwitz, dus op 8 April 1944, de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, doch nog geen 51 jaar waren, bij de eerste selectie gespaard zijn gebleven, en dat de overigen terstond zijn vergast.

Na 8 dagen "quarantaine" zijn de tewerkgestelde mannen over verschillende kampen verdeeld. Het grootste deel ging naar Gleiwitz (volgens de verklaring van een overlevende via Monowitz). Sommigen kwamen, blijkens het "Nummerboek", terecht in Buna en Jaworzno, en één in Hubertushütte, terwijl een restant in Birkenau achterbleef.

In de "Krankenbau"-administratie van Monowitz zijn de personalia van enkele mannen teruggevonden, wier sterfdatum dus, voor zover overigens niets van hen is vernomen, op de bekende wijze kan worden bepaald (zie Deel IV, Hoofdst.I, p.3 sub I, alsmede de desbetreffende opmerkingen bij het transport van 25 Januari 1944 hiervóór). "Fragebogen" zijn niet aangetroffen. Omtrent het verder lot van de mannen van dit transport is dus slechts

www.oorloginnijmegen.nl

weinig bekend.
Het aantal "vermisten" bedraagt 43, en is dus verhoudingsgewijs vrij hoog. Bij gebreke aan nadere gegevens waren, bij vrijwel gelijk gebleven levensomstandigheden, ook voor deze mannen een maximale levensduur van 4 à 5 maanden aan te nemen, zodat als uiterste sterfdatum waren vast te stellen: 31 Augustus 1944. Als begindatum van de termijn, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad, ware in verband met de genoemde 8 dagen quarantaine, aan te nemen: 15 April 1944.
Van afvoering van mannen van dit transport naar kampen in het Westen vóór de grote evacuatie, is uit de verklaringen van overlevenden niet gebleken.

III Vrouwen

De gereconstrueerde nummer-serie van de vrouwen loopt van 76 545 t/m 76 600. Daar de "Schutzhäftlinge" (6 in getal) het eerst zijn genummerd, terwijl haar nummers niet volledig bekend zijn, en voorts de serie eindigt bij de W, kunnen vóór het eerste en nà het laatste nummer van de serie nog enkele nummers hebben gelegen. In ieder geval zijn dus minimaal 56 vrouwen gematriculeerd. De selectie-grens moet volgens één dér overlevenden hebben gelopen tot ± 40 jaar, en volgens 2 anderen tot 50 jaar. Daar het aantal vrouwen in de leeftijdsgroep van 15-40 jaar slechts 50 bedraagt, en bovendien rekening moet worden gehouden met het afvallen van de moeders van de (22) kinderen, is het statistisch bezien juister een selectie-grens van 15-50 jaar aan te nemen (het totaal aantal vrouwen in deze leeftijdsgroep bedraagt 71) Geconcludeerd moet dus worden, dat de vrouwen, die bij aankomst te Auschwitz, dus op 8 April 1944, de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 51 jaar waren, de eerste selectie hebben overleefd, en dat de overigen terstond zijn vergast.

Na een "quarantaine"-periode van 4 weken, in welke tijd 8 vrouwen zijn overleden, had de gewone indeling plaats in werkcommando's. Voor zover bekend zijn alle overlevende vrouwen tewerkgesteld in Birkenau. In de volgende weken schijnen nog enkele selecties te hebben plaatsgehad. Enkele vrouwen zouden, volgens een getuige-verklaring, begin November 1944 naar Bergen-Belsen zijn gezonden. V.z.n. zijn op haar de

www.oorloginnijmegen.nl

conclusies in deel VI van deze publicatie van toepassing. Het aantal "vermisten" bedraagt 29.
Voor deze vrouwen is dezelfde uiterste overlijdensdatum aan te nemen als voor de mannen van dit transport, dus 31 Augustus 1944.
De begindatum van de termijn, binnen welke het overlijden kan hebben plaatsgehad moet, in verband met de genoemde quarantaine-periode van 4 weken, worden gesteld op 6 Mei 1944.

6. Transport van 19 Mei 1944

Dit transport bestond uit 453 Joden en 234 zigeuners. De zigeuners worden hier buiten beschouwing gelaten.

I. Mannen

Bij dit transport doet zich de moeilijkheid voor, dat de mannen door elkaar zijn genummerd met een transport uit Mechelen, dat tegelijk in Auschwitz aankwam. Hierdoor is van hen geen homogene matriculeserie te bepalen. Slechts zijn een aantal verspreide nummers bekend, die liggen in de serie A 2556 - A 2843.
Hoeveel mannen bij de selectie bij aankomst gespaard zijn gebleven, en welke leeftijdsgrenzen hierbij in acht zijn genomen, kan dus alleen worden afgeleid uit de verklaringen van overlevenden.
Hun schattingen variëren als volgt:

a ruim 100 man;
b 8 à 900 mannen, alleen vakarbeiders, tussen 18 en 45 jaar (een wat het aantal betreft uiteraard volkomen waardeloze schatting; misschien van het totaal aantal mannen inclusief de zigeuners en de mannen van het gelijktijdig aangekomen transport uit Mechelen);
c de gezonde mannen van 17-45 jaar;
d 200 man;
e 300 werklieden, die op het station Birkenau worden uitgezocht en in Auschwitz opnieuw worden geselecteerd (zelfde opmerking als sub b hierboven);
f 50 man;
g 80 à 100 man van 18-40 jaar;
h op het station Birkenau 240 Nederlanders en Belgen uitgezocht, waarvan in Auschwitz dadelijk nog 120 man naar de gaskamers worden verwezen;

www.oorloginnijmegen.nl

i met 1000 man, w.o. 400 zigeuners naar Auschwitz, waar een gedeelte ter vergassing naar Birkenau werd gezonden (zelfde opmerking als hierboven sub h);
j op het station Birkenau 240 Nederlanders en Belgen uitgezocht en naar Auschwitz gebracht, waar dadelijk opnieuw selectie plaats had, waarbij 120 man gespaard bleven, onder wie 60 Nederlanders (komt overeen met de verklaring sub h);
k ± 500 gezonde mannen tewerkgesteld, (zelfde opmerking als hierboven sub b).

Klaarblijkelijk bieden voor de vaststelling van het aantal en de leeftijden der geselecteerde mannen alleen de verklaringen sub a, c, f, g, h en j enige steun. Daar echter de leeftijden der bekende gematriculeerden variëren van 15-51 jaar, kan moeilijk anders worden gedaan dan er voor het samenstellen van de lijst der (vermoedelijk) tewerkgestelden van uit te gaan, dat ook bij dit transport de meest gebruikelijke selectiegrens van 15-50 jaar is toegepast, daarbij aannemende, dat de uitzonderingsgevallen in het algemeen wel aan het licht zullen zijn gekomen bij de ondervraging van overlevenden. Geconcludeerd moet dus worden dat, tenzij anders blijkt, de mannen, die bij aankomst te Auschwitz, dus op 22 Mei 1944, de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 51 jaar waren, voor tewerkstelling zijn aangewezen, terwijl alle andere mannen terstond zijn vergast.

Daar door de overlevenden zeer verschillende "quarantaine"-perioden zijn aangegeven, variërende van 3 dagen tot 6 weken, moet worden aangenomen, dat deze perioden voor bepaalde groepen ongelijk zijn geweest. Hiermede kan dus geen rekening worden gehouden.
Voor zover bekend zijn allen in Auschwitz en Birkenau tewerkgesteld. Bijzondere aandacht dient te worden geschonken aan een commando "dakbedekkers", dat nog heeft meegewerkt bij het afbreken van de crematoria (waarmede in October, volgens sommigen in September 1944 werd begonnen), en van wie, volgens de verklaring van een overlevende, in December 1944 een aantal zou zijn afgevoerd naar het Westen (plaats onbekend). Voor zover de namen van deze dakbedekkers uit getuigeverklaringen en uit bewaard gebleven gedeelten van

www.oorloginnijmegen.nl

kampadministraties tevoorschijn zijn gekomen, en voor zover tevens is gebleken, dat zij langer in leven zijn gebleven dan tot de overigens aan te nemen uiterste overlijdensdatum, diende voor hen een uitzonderingsconclusie te worden gesteld (individueel te bepalen).
Andere afvoeringen van mannen van het onderhavige transport vóór de grote evacuatie zijn niet bekend.
"Fragebogen" zijn niet aangetroffen.
Het aantal "vermiste" mannen bedraagt ± 30.
Voor de vaststelling van hun sterfdatum ware, mede wegens de practisch onveranderde levensomstandigheden der gedeporteerden, de "normale" maximum levensduur aan te nemen van 4 à 5 maanden.
In aanmerking genomen, dat voorts door één der overlevenden is verklaard, dat van Mei tot September 1944 slechts enkele kleine selecties hebben plaatsgehad, doch in September 1944 drie grote selecties, ware de uiterste overlijdensdatum te fixeren op 30 September 1944.
Wegens hetgeen hierboven omtrent de "quarantaine"-perioden is opgemerkt, dient als begindatum van de termijn, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad, te worden genomen: 22 Mei 1944.

II Vrouwen

De vrouwen van dit transport zijn afzonderlijk gematriculeerd. De nummerserie loopt van A 5243(B) t/m A 5336(W), en omvat dus 94 vrouwen.
Daar het aantal vrouwen in de leeftijdsgroep van 15-40 jaar 96 bedraagt, moet dus worden aangenomen, dat, behoudens uitzonderingen, bij de selectie bij aankomst de vrouwen, die op dat tijdstip (dus op 22 Mei 1944) de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 41 jaar waren, gespaard zijn gebleven, terwijl de overigen terstond zijn vergast.
Deze selectie-grenzen stemmen ook overeen met de leeftijden der overlevenden, en met hetgeen deze dienaangaande mededelen.
De tewerkgestelde vrouwen gingen 4 weken (enkelen meer dan 6 weken of langer) wegens roodvonk in quarantaine, gedurende welke tijd geen selecties hebben plaatsgehad.
Daarna had de gewone indeling in werkgroepen plaats.
Enkele vrouwen kwamen terecht in het "experimentenblok" ("Block 10" of "Block 1" van Auschwitz I).

www.oorloginnijmegen.nl

Haar namen en verdere mutaties zijn bekend, zodat haar sterfdata v.z.n. kunnen worden bepaald aan de hand van de conclusies in par. 3, sub III, van Hoofdst. I van Deel IV.
Omstreeks half November 1944 werden enige vrouwen afgevoerd naar Schopau, en eind December 1944 enkele naar Bergen Belsen. V.z.n. zijn op hen de conclusies in Deel VI van deze publicatie van toepassing.
Het aantal "vermisten" bedraagt 20.
Voor deze vrouwen ware, tenzij anders blijkt, dezelfde uiterste sterfdatum te fixeren als voor de "vermiste" mannen van dit transport, dus 30 September 1944, terwijl, in verband met de quarantaine, als begindatum van de periode, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad, ware aan te nemen: 20 Juni 1944.

7. Transport van 3 Juni 1944

Dit transport, dat geheel bestond uit werkkrachten van "Philips", heeft een zeer uitzonderlijke behandeling genoten, doordat de gedeporteerden bij aankomst, en waarschijnlijk ook verder, niet aan selectie onderworpen zijn geweest. Allen, d.w.z. dus 90 mannen, 389 vrouwen en 17 kinderen, zijn ook gematriculeerd. Na een kort verblijf in Auschwitz is het overgrote deel afgevoerd naar Langenbielau/Reichenbach, en wel in twee transporten, nl. op 10 Juni en 23 Augustus 1944.

I. Mannen

Uit het Nummerboek van Auschwitz is precies na te gaan welke mannen en mannelijke kinderen niet naar Langenbielau zijn overgebracht. Dit waren:

a. 5 met name bekende jongens van 6-10 jaar, die naar Birkenau zijn gebracht en van wie er 3 in leven zijn gebleven, terwijl van de beide anderen "Fragebogen" zijn aangetroffen, waaruit blijkt, dat zij op het tijdstip van de evacuatie nog in leven zijn geweest (één zelfs nog in Birkenau op 9 Februari 1945), zodat hun sterfdata individueel kunnen worden bepaald;

b. 6 met name bekende mannen van 21-30 jaar, die naar Bobrek zijn gebracht (sterfdata v.z.n. vast te stellen aan de hand van de conclusies in Deel VI,

www.oorloginnijmegen.nl

omdat van hen "Fragebogen" zijn aangetroffen, zodat zij op het tijdstip van de evacuatie nog in leven zijn geweest);

c. één met name bekende man van 33 jaar, die in Auschwitz is achtergebleven, en die blijkens de aanwezigheid van een "Fragebogen" op het tijdstip van de evacuatie nog in leven is geweest (overlijdensdatum dus te bepalen overeenkomst de betreffende conclusie in Deel VI);

d. één man, van wie alleen het matricule-nummer bekend is, terwijl uit het Nummerboek blijkt, dat hij in Auschwitz moet zijn overleden (waarschijnlijk dus vóór 23 Augustus 1944, welk gegeven wegens het ontbreken van de naam van de betrokkene overigens geen waarde heeft).

Ten aanzien van de mannen, die naar Langenbielau zijn overgebracht, is van toepassing hetgeen is opgemerkt op blz. 77, sub 4, van Deel VI van deze publicaties. Het aantal "vermiste" mannen (de mannen dus omtrent wier verder lot niets bekend is) bedraagt slechts 6. Tenzij uit het documentatie-materiaal nog iets naders omtrent hen mocht blijken, ware, in aanmerking genomen de gunstige levenskansen van deze groep, aan te nemen, dat deze mannen uiterlijk op het tijdstip van de bevrijding (i.c. 9 Mei 1945; zie Deel VI, blz. 77, sub 4) moeten zijn overleden.
Als begindatum van de periode, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad ware te stellen: 12 Juni 1944, zijnde de datum van aankomst van het eerste "Philips"-transport in Langenbielau.

II. Vrouwen

Daar in het Nummerboek geen gegevens omtrent vrouwen zijn vermeld, kan niet nauwkeurig worden uitgemaakt welke vrouwen niet zijn meegegaan naar Langenbielau. Blijkens getuige-verklaringen is bij het vertrek van het laatste transport uit Auschwitz op 23 Augustus 1944 een groep van ± 50 oudere vrouwen, zieken en moeders met kinderen achtergebleven.
Tot deze groep zullen in hoofdzaak hebben behoord de 31 vrouwen en kinderen van dit transport, wier lot niet bekend is, en die dus als "vermist" gelden.

www.oorloginnijmegen.nl

Daar niet is gebleken, dat van de "Philips"-groep iemand is vergast, moet worden aangenomen dat bedoelde 31 vrouwen en kinderen aan ziekte of uitputting zijn overleden.
In aanmerking genomen, dat zij beter zijn behandeld dan andere groepen, terwijl van de andere in Auschwitz achtergebleven vrouwen sommige zijn aangetroffen bij de evacuatie-transporten, kan ten aanzien van de 31 "vermisten" geen andere conclusie worden getrokken dan dat zij, voor zover op het tijdstip van de evacuatie niet van hun bestaan is gebleken, vóór dat tijdstip, dus uiterlijk 18 Januari 1945, moeten zijn overleden.
Als begindatum van de periode, waarin het overlijden kan hebben plaatsgehad, moet uiteraard worden vastgesteld: 23 Augustus 1944, zijnde de dag waarop het laatste "Philips"-transport naar Langenbielau is vertrokken.

S. Transport van 3 September 1944

Dit is het laatste deportatie -transport, dat van Nederland uit naar Auschwitz is vertrokken. Voor de behandeling ervan dient wederom onderscheid te worden gemaakt tussen de "Schutzhäftlinge" (in hoofdzaak gemengd-gehuwden en half-Joden) en de overigen ("Normaltransport" en "Häftlinge").
Evenals bij vorige transporten was eerstgenoemde groep niet aan de selectie bij aankomst onderworpen, de andere daarentegen wèl, waarbij tussen het "Normaltransport" en de "Häftlinge" geen onderscheid werd gemaakt.
Bij de "Schutzhäftlinge" waren geen echtparen en geen kinderen. Tot het transport behoorden een aantal zieken, die, voor zover zij tot de geselecteerde groepen hebben behoord, wel terstond zullen zijn vergast.
Daar hun namen op de transportlijst echter niet afzonderlijk zijn vermeld, kan hiermede geen rekening worden gehouden.

I. Mannen

a. Schützhaftlinge

In deze groep waren 144 mannen, die alle zijn gematriculeerd (in de serie van 195 286 t/m 195 429).
De bij de nummers behorende namen zijn echter alleen bekend voor zover zulks uit de documentatie blijkt,

www.oorloginnijmegen.nl

Aangezien, zoals bekend is, wel alphabetisch, maar niet lexicographisch werd genummerd.
Dit maakt, dat de aantekeningen in het Nummerboek van Auschwitz niet op individuele personen kunnen worden toegepast.
Uit deze aantekeningen blijkt, dat de meeste mannen van deze groep in Auschwitz I zijn gebleven, maar dat 35 man zijn "überstellt".
Deze mannen, van wie, voor zover bekend, niemand is teruggekeerd, zijn meegegaan met één der werktransporten, die op 26 October en 29 November 1944 zijn vertrokken naar Stutthof bij Danzig.
Met deze transporten zijn ook grote groepen van het "Normal"-transport en de "Häftlinge" meegegaan.
Stutthof was een zeer slecht kamp, waar velen zijn overleden. Ten aanzien van de naar dit kamp afgevoerden is van toepassing hetgeen is vermeld op blz. 117 e.v. in Deel II van deze publicaties.
Het aantal "vermiste" mannen van de gehele groep "Schutzhaftlinge" bedraagt 29.
Hiervan zullen de meesten zijn omgekomen in Stutthof, zodat, daar overigens niet is uit te maken wie van hen nog in Auschwitz kunnen zijn achtergebleven, voor al deze "vermisten" de conclusie geldt, welke is geformuleerd sub 3 op blz. 119 in Deel II (overleden uiterlijk 15 Maart 1945), echter met deze restrictie, dat het overlijden ook kan hebben plaatsgehad in Auschwitz.
Als begindatum van de periode, waarbinnen de overlijdensdatum kan liggen, ware overigens voor de groep "Schutzhaftlinge" ook aan te nemen de ter aangehaalder plaatse vermelde datum van 31 Januari 1945, uiteraard omdat deze groep te Auschwitz niet aan selecties onderhevig is geweest.

b. "Normaltransport" en "Häftlinge"

Deze groepen zijn gematriculeerd in de serie B 9109(A) t/m B 9364(Z), die derhalve 256 namen omvat.
Daar het aantal mannen van 15 50 jaar in deze groepen 256 bedraagt, moet worden aangenomen, dat bij de selectie bij aankomst deze leeftijdsgrenzen zijn toegepast.
Geconcludeerd moet dus worden dat, behoudens uitzonderingen, de tot het "Normaltransport" en de "Häftlinge" behoord hebbende mannen, die bij aankomst te Auschwitz, dus op 6 September 1944, de 15-jarige leeftijd hadden

www.oorloginnijmegen.nl

bereikt., doch nog geen 51 jaar waren, bij de eerste selectie geaapaard zijn gebleven, en dat de anderen terstond zijn vergast. Daar de B-nummers niet voorkomen in het Nummerboek van Auschwitz, kan niet nauwkeurig worden vastgesteld naar welke kampen deze mannen zijn overgebracht.
Uit de verklaringen van overlevenden valt op te maken, dat 150 à 200 man naar Stutthof zijn vertrokken (zie boven bij "Schutzhäftlinge") en dat de rest in Auschwitz is achtergebleven.
Wie tot de één, en wie tot de andere groep hebben behoord is, tenzij de namen van de betrokkenen uit het documentatiemateriaal tevoorschijn zijn gekomen, uiteraard niet uit te maken. Het aantal "vermisten" in deze groepen bedraagt 105. Ook van hen zullen de meesten zijn omgekomen in Stutthof.
Ten aanzien van deze mannen kan slechts dezelfde conclusie worden getrokken als voor de vermiste "Schutzhäftlinge" (zie boven sub a; overleden uiterlijk 15 Maart 1945), echter met dit verschil, dat als begindatum van de periode, waarin het overlijden kan hebben plaatsgehad, ware aan te nemen: 1 October 1944, omdat, volgens de verklaringen van overlevenden, na een quarantaine-periode (waarvan de duur verschilland wordt geschat) eerst begin October te Auschwitz weer selecties werden gehouden.

B. Vrouwen

a. "Schutzhäftlinge"

De vrouwelijke "Schutzhäftlinge", 51 in getal, zijn allen gematriculeerd. Gereconstrueerd is echter slechts, uit een worden de nummerserie van D t/m S, die loopt van 88 397 t/m 88 427, dus 31 vrouwen omvat. Vóór de D en nà de S moeten dus nog 20 nummers liggen. Deze vrouwen zijn, volgens verklaringen van overlevenden, tot begin November in "quarantaine" gebleven te Birkenau, terwijl tegen het einde van die periode een selectie plaats had, waarbij enkelen naar de gaskamer zouden zijn verwezen. De overigen werden begin November op transport gesteld naar Bergen-Belsen.
Voor deze groep gelden v.z.n. de conclusies in Deel VI van deze publicatie.

www.oorloginnijmegen.nl

Tegen de gedachte, dat de anderen zouden zijn vergast, pleit het feit, dat ten minste één dezer vrouwen de evacuatie-tocht heeft meegemaakt, terwijl bovendien de algemene ervaring is, dat "Schutzhäftlinge" niet licht naar de gaskamers werden verwezen (zelfs dikwijls nog op het laatste moment uit voor vergassing bestemde groepen werden gehaald), afgezien nog van de omstandigheid, dat de vergassingen begin November 1944 werden gestaakt. Eén der vrouwelijke "Schutzhäftlinge" is met vrouwen van het "Normal"-transport en "Häftlinge" afgevoerd naar Liebau (zie hieronder sub b).
Het aantal "vermisten" in de gehele groep bedraagt 11.
In verband met het vorenstaande is het moeilijk voor deze vrouwen een redelijk verantwoorde conclusie te stellen. Het beste lijkt aan te nemen, dat zij, tenzij nog anders mocht blijken, moeten zijn overleden na 1 November 1944, doch uiterlijk op de datum van de evacuatie van Auschwitz, d.i. 18 Januari 1945, daarbij aannemende dat de namen van degenen, die naar Bergen-Belsen zijn overgebracht, wel uit het betrekkelijk overvloedig documentatie-materiaal betreffende deze groepen tevoorschijn zullen zijn gekomen.

b. "Normaltransport" en "Häftlinge"

Deze groepen zijn gematriculeerd in 2 series, waarvan de ene loopt van A 25 069(B) t/m A 25 260(Z) en de andere, kleinere, van A 25 262(B) t/m A 25 290(O).
Tezamen zijn dus minstens 221 vrouwen gematriculeerd.
Daar het aantal vrouwen van 15-50 jaar in deze groepen 236 bedraagt, kan dus worden vastgesteld dat bij de selectie deze leeftijdsgrenzen in acht moeten zijn genomen. De leeftijden der overlevenden stemmen hier trouwens mede overeen. Geconcludeerd moet dus worden dat, behoudens uitzonderingen, de tot het "Normaltransport" en de "Häftlinge" behoord hebbende vrouwen, die bij aankomst te Auschwitz, dus op 6 September 1944, de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 51 jaar waren, de selectie bij aankomst hebben overleefd, en dat de anderen terstond zijn vergast.
Aanvankelijk zijn al deze vrouwen tewerkgesteld in Birkenau, waar in de maanden September en October 1944 nog verschillende selecties zijn gehouden.
Zoals reeds is opgemerkt, zijn de vergassingen begin November 1944 gestaakt.

www.oorloginnijmegen.nl

Op 26 October 1944 zijn ± 50 vrouwen van de hier besproken groepen naar Liebau overgebracht, en eveneens ± 50 vrouwen naar Kratzau. In deze beide plaatsen zijn deze vrouwen gebleven tot de bevrijding op 9 Mei 1945 (vgl. blz. 77, sub 5, van Deel VI). Slechts enkelen zijn er overleden.
Door het grote getal overlevenden zijn de namen van allen, die naar Liebau en Kratzau zijn gegaan, bekend, en kan van de overlevenden tevens de sterfdatum individueel worden bepaald.
In totaal zijn van het "Normaltransport" en de "Häftlinge" 51 vrouwen "vermist".
Voor de bepaling van het tijdstip van haar overlijden wordt de grootste trefkans verkregen wanneer wordt aangenomen, dat dit, tenzij anders mocht blijken, ligt tussen de datum van aankomst, 6 September 1944, en die van het einde der vergassingen, waarvoor practisch kan worden aangenomen 31 October 1944, daarbij stellende dat, indien zij langer zouden hebben geleefd, haar namen wel in het documentatiemateriaal over de latere periode zouden zijn teruggevonden. Met de quarantaineperiode, waarvan de duur verschillend wordt opgegeven, behoeft hier geen rekening te worden gehouden, omdat ook tijdens die periode selecties hebben plaatsgehad.

9. Slotopmerkingen

I. Tenzij anders blijkt, wordt als plaats van overlijden aangenomen: "in of in de omgeving van Auschwitz". In twijfelgevallen, waarin het overlijden ook kan hebben plaatsgehad in of op mars naar kampen buiten het Auschwitz-complex, en somtijds zelfs niet bij benadering kan worden aangegeven in welke landstreek de betrokkene is overleden, wordt volstaan met de vermelding: "Midden-Europa".

II. Dit Vde deel van de Auschwitz-serie maakt geen aanspraak op volledigheid. Wel is getracht zodanige regelen te stellen, dat alle zich voordoende gevallen daaronder kunnen worden gebracht, doch het aantal mogelijkheden is bij verschillende transporten zo gevariëerd, dat zich bij de uitwerking en toepassing gevallen voordoen, die een afzonderlijke oplossing of nadere precisering vereisen.
Het ligt uiteraard buiten het bestek van dit algemeen overzicht nader op de behandeling van deze individuele

www.oorloginnijmegen.nl

gevallen in te gaan.

III. Getracht is om, evenals is gedaan bij de behandeling van de deportatie-transporten van 1942 en 1943 (deeltjes II, III en IV), aan het slot van dit deel een samenvatting te geven van de gevonden conclusies. Dit bleek echter weinig doeltreffend, omdat zodanige samenvatting, wegens de veelheid der te maken onderscheidingen en restricties, haast een beknopte weergave zou moeten worden van vorenstaande tekst, en daarom door haar uitvoerigheid nauwelijks tot het verkrijgen van een beter overzicht zou kunnen bijdragen.

---

www.oorloginnijmegen.nl

gevallen in te gaan.

III. Getracht is om, evenals is gedaan bij de behandeling van de deportatie-transporten van 1942 en 1943 (deeltjes II, III en IV), aan het slot van dit deel een samenvatting te geven van de gevonden conclusies. Dit bleek echter weinig doeltreffend, omdat zodanige samenvatting, wegens de veelheid der te maken onderscheidingen en restricties, haast een beknopte weergave zou moeten worden van vorenstaande tekst, en daarom door haar uitvoerigheid nauwelijks tot het verkrijgen van een beter overzicht zou kunnen bijdragen.

]0154

www.oorloginnijmegen.nl

conclusies in deel VI van deze publicatie van toepassing. Het aantal "vermisten" bedraagt 29.
Voor deze vrouwen is dezelfde uiterste overlijdensdatum aan te nemen als voor de mannen van dit transport, dus 31 Augustus 1944.
De begindatum van de termijn, binnen welke het overlijden kan hebben plaatsgehad moet, in verband met de genoemde quarantaine-periode van 4 weken, worden gesteld op 6 Mei 1944.

6. Transport van 19 Mei 1944

Dit transport bestond uit 453 Joden en 234 zigeuners. De zigeuners worden hier buiten beschouwing gelaten.

I. Mannen

Bij dit transport doet zich de moeilijkheid voor, dat de mannen door elkaar zijn genummerd met een transport uit Mecheln, dat tegelijk in Auschwitz aankwam. Hierdoor is van hen geen homogene matriculeserie te bepalen. Slechts zijn een aantal verspreide nummers bekend, die liggen in de serie A 2556 - A 2843.
Hoeveel mannen bij de selectie bij aankomst gespaard zijn gebleven, en welke leeftijdsgrenzen hierbij in acht zijn genomen, kan dus alleen worden afgeleid uit de verklaringen van overlevenden.
Hun schattingen variëren als volgt:

a ruim 100 man;
b 8 à 900 mannen, alleen vakarbeiders, tussen 18 en 45 jaar (een wat het aantal betreft uiteraard volkomen waardeloze schatting; misschien van het totaal aantal mannen inclusief de zigeuners en de mannen van het gelijktijdig aangekomen transport uit Mecheln);
c de gezonde mannen van 17-45 jaar;
d 200 man;
e 300 werklieden, die op het station Birkenau worden uitgezocht en in Auschwitz opnieuw worden geselecteerd (zelfde opmerking als sub b hierboven);
f 50 man;
g 80 à 100 man van 18-40 jaar;
h op het station Birkenau 240 Nederlanders en Belgen uitgezocht, waarvan in Auschwitz dadelijk nog 120 man naar de gaskamers worden verwezen;

www.oorloginnijmegen.nl

i met 1000 man, w.o. 400 zigeuners naar Auschwitz, waar een gedeelte ter vergassing naar Birkenau werd gezonden (zelfde opmerking als hierboven sub b);
j op het station Birkenau 240 Nederlanders en Belgen uitgezocht en naar Auschwitz gebracht, waar dadelijk opnieuw selectie plaats had, waarbij 120 man gespaard bleven, onder wie 60 Nederlanders (komt overeen met de verklaring sub h);
k ± 500 gezonde mannen tewerkgesteld, (zelfde opmerking als hierboven sub b).

Klaarblijkelijk bieden voor de vaststelling van het aantal en de leeftijden der geselecteerde mannen alleen de verklaringen sub a, c, f, g, h en j enige steun. Daar echter de leeftijden der bekende gematriculeerden variëren van 15-51 jaar, kan moeilijk anders worden gedaan dan er voor het samenstellen van de lijst der (vermoedelijk) tewerkgestelden van uit te gaan, dat ook bij dit transport de meest gebruikelijke selectiegrens van 15-50 jaar is toegepast, daarbij aannemende, dat de uitzonderingsgevallen in het algemeen wel aan het licht zullen zijn gekomen bij de ondervraging van overlevenden. Geconcludeerd moet dus worden dat, tenzij anders blijkt, de mannen, die bij aankomst te Auschwitz, dus op 22 Mei 1944, de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 51 jaar waren, voor tewerkstelling zijn aangewezen, terwijl alle andere mannen terstond zijn vergast.

Daar door de overlevenden zeer verschillende "quarantaine"-perioden zijn aangegeven, variërende van 3 dagen tot 6 weken, moet worden aangenomen, dat deze perioden voor bepaalde groepen ongelijk zijn geweest. Hiermede kan dus geen rekening worden gehouden.
Voor zover bekend zijn allen in Auschwitz en Birkenau tewerkgesteld. Bijzondere aandacht dient te worden geschonken aan een commando "dakbedekkers", dat nog heeft meegewerkt bij het afbreken van de crematoria (waarmede in October, volgens sommigen in September 1944 werd begonnen), en van wie, volgens de verklaring van een overlevende, in December 1944 een aantal zou zijn afgevoerd naar het Westen (plaats onbekend).
Voor zover de namen van deze dakbedekkers uit getuigeverklaringen en uit bewaard gebleven gedeelten van

www.oorloginnijmegen.nl

kampadministraties tevoorschijn zijn gekomen, en voor zover tevens is gebleken, dat zij langer in leven zijn gebleven dan tot de overigens aan te nemen uiterste overlijdensdatum, diende voor hen een uitzonderingsconclusie te worden gesteld (individueel te bepalen).
Andere afvoeringen van mannen van het onderhavige transport vóór de grote evacuatie zijn niet bekend.
"Fragebogen" zijn niet aangetroffen.
Het aantal "vermiste" mannen bedraagt ± 30.
Voor de vaststelling van hun sterfdatum ware, mede wegens de practisch onveranderde levensomstandigheden der gedeporteerden, de "normale" maximum levensduur aan te nemen van 4 à 5 maanden.
In aanmerking genomen, dat voorts door één der overlevenden is verklaard, dat van Mei tot September 1944 slechts enkele kleine selecties hebben plaatsgehad, doch in September 1944 drie grote selecties, ware de uiterste overlijdensdatum te fixeren op 30 September 1944.
Wegens hetgeen hierboven omtrent de "quarantaine"-perioden is opgemerkt, dient als begindatum van de termijn, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad, te worden genomen: 22 Mei 1944.

II Vrouwen

De vrouwen van dit transport zijn afzonderlijk gematriculeerd. De nummerserie loopt van A 5243(B) t/m A 5336(W), en omvat dus 94 vrouwen.
Daar het aantal vrouwen in de leeftijdsgroep van 15-40 jaar 96 bedraagt, moet dus worden aangenomen, dat, behoudens uitzonderingen, bij de selectie bij aankomst de vrouwen, die op dat tijdstip (dus op 22 Mei 1944) de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, maar nog geen 41 jaar waren, gespaard zijn gebleven, terwijl de overigen terstond zijn vergast.
Deze selectie-grenzen stemmen ook overeen met de leeftijden der overlevenden, en met hetgeen deze dienaangaande mededelen.
De tewerkgestelde vrouwen gingen 4 weken (enkelen meer 6 weken of langer) wegens roodvonk in quarantaine, gedurende welke tijd geen selecties hebben plaatsgehad.
Daarna had de gewone indeling in werkgroepen plaats.
Enkele vrouwen kwamen terecht in het "experimentenblok" ("Block 10" of "Block 1" van Auschwitz I).

www.oorloginnijmegen.nl

Haar namen en verdere mutaties zijn bekend, zodat haar sterfdata v.z.n. kunnen worden bepaald aan de hand van de conclusies in par. 3, sub III, van Hoofdst. I van Deel IV.
Omstreeks half November 1944 werden enige vrouwen afgevoerd naar Schopau, en eind December 1944 enkele naar Bergen Belsen. V.z.n. zijn op hen de conclusies in Deel VI van deze publicatie van toepassing.
Het aantal "vermisten" bedraagt 20.
Voor deze vrouwen ware, tenzij anders blijkt, dezelfde uiterste sterfdatum te fixeren als voor de "vermiste" mannen van dit transport, dus 30 September 1944, terwijl, in verband met de quarantaine, als begindatum van de periode, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad, ware aan te nemen: 20 Juni 1944.

7. Transport van 3 Juni 1944

Dit transport, dat geheel bestond uit werkkrachten van "Philips", heeft een zeer uitzonderlijke behandeling genoten, doordat de gedeporteerden bij aankomst, en waarschijnlijk ook verder, niet aan selectie onderworpen zijn geweest. Allen, d.w.z. dus 90 mannen, 389 vrouwen en 17 kinderen, zijn ook gematriculeerd. Na een kort verblijf in Auschwitz is het overgrote deel afgevoerd naar Langenbielau/Reichenbach, en wel in twee transporten, nl. op 10 Juni en 23 Augustus 1944.

I. Mannen

Uit het Nummerboek van Auschwitz is precies na te gaan welke mannen en mannelijke kinderen niet naar Langenbielau zijn overgebracht. Dit waren:

a. 5 met name bekende jongens van 6-10 jaar, die naar Birkenau zijn gebracht en van wie er 3 in leven zijn gebleven, terwijl van de beide anderen "Fragebogen" zijn aangetroffen, waaruit blijkt, dat zij op het tijdstip van de evacuatie nog in leven zijn geweest (één zelfs nog in Birkenau op 9 Februari 1945), zodat hun sterfdata individueel kunnen worden bepaald;

b. 6 met name bekende mannen van 21-30 jaar, die naar Bobrek zijn gebracht (sterfdata v.z.n. vast te stellen aan de hand van de conclusies in Deel VI,

www.oorloginnijmegen.nl

omdat van hen "Fragebogen" zijn aangetroffen, zodat zij op het tijdstip van de evacuatie nog in leven zijn geweest);

c. één met name bekende man van 33 jaar, die in Auschwitz is achtergebleven, en die blijkens de aanwezigheid van een "Fragebogen" op het tijdstip van de evacuatie nog in leven is geweest (overlijdensdatum dus te bepalen overeenkomst de betreffende conclusie in Deel VI);

d. één man, van wie alleen het matricule-nummer bekend is, terwijl uit het Nummerboek blijkt, dat hij in Auschwitz moet zijn overleden (waarschijnlijk dus vóór 23 Augustus 1944, welk gegeven wegens het ontbreken van de naam van de betrokkene overigens geen waarde heeft).

Ten aanzien van de mannen, die naar Langenbielau zijn overgebracht, is van toepassing hetgeen is opgemerkt op blz. 77, sub 4, van Deel VI van deze publicaties. Het aantal "vermiste" mannen (de mannen dus omtrent wier verder lot niets bekend is) bedraagt slechts 6. Tenzij uit het documentatie-materiaal nog iets naders omtrent hen mocht blijken, ware, in aanmerking genomen de gunstige levenskansen van deze groep, aan te nemen, dat deze mannen uiterlijk op het tijdstip van de bevrijding (i.c. 9 Mei 1945; zie Deel VI, blz. 77, sub 4) moeten zijn overleden.
Als begindatum van de periode, waarbinnen het overlijden kan hebben plaatsgehad ware te stellen: 12 Juni 1944, zijnde de datum van aankomst van het eerste "Philips"-transport in Langenbielau.

II. Vrouwen

Daar in het Nummerboek geen gegevens omtrent vrouwen zijn vermeld, kan niet nauwkeurig worden uitgemaakt welke vrouwen niet zijn meegegaan naar Langenbielau. Blijkens getuige-verklaringen is bij het vertrek van het laatste transport uit Auschwitz op 23 Augustus 1944 een groep van ± 50 oudere vrouwen, zieken en moeders met kinderen achtergebleven.
Tot deze groep zullen in hoofdzaak hebben behoord de 31 vrouwen en kinderen van dit transport, wier lot niet bekend is, en die dus als "vermist" gelden.

www.oorloginnijmegen.nl

Daar niet is gebleken, dat van de "Philips"-groep iemand is vergast, moet worden aangenomen dat bedoelde 31 vrouwen en kinderen aan ziekte of uitputting zijn overleden.
In aanmerking genomen, dat zij beter zijn behandeld dan andere groepen, terwijl van de andere in Auschwitz achtergebleven vrouwen sommige zijn aangetroffen bij de evacuatie-transporten, kan ten aanzien van de 31 "vermisten" geen andere conclusie worden getrokken dan dat zij, voor zover op het tijdstip van de evacuatie niet van hun bestaan is gebleken, vóór dat tijdstip, dus uiterlijk 18 Januari 1945, moeten zijn overleden.
Als begindatum van de periode, waarin het overlijden kan hebben plaatsgehad, moet uiteraard worden vastgesteld: 23 Augustus 1944, zijnde de dag waarop het laatste "Philips"-transport naar Langenbielau is vertrokken.

8. Transport van 3 September 1944

Dit is het laatste deportatie -transport, dat van Nederland uit naar Auschwitz is vertrokken. Voor de behandeling ervan dient wederom onderscheid te worden gemaakt tussen de "Schutzhäftlinge" (in hoofdzaak gemengd-gehuwden en half-Joden) en de overigen ("Normaltransport" en "Häftlinge").
Evenals bij vorige transporten was eerstgenoemde groep niet aan de selectie bij aankomst onderworpen, de andere daarentegen wèl, waarbij tussen het "Normaltransport" en de "Häftlinge" geen onderscheid werd gemaakt.
Bij de "Schutzhäftlinge" waren geen echtparen en geen kinderen. Tot het transport behoorden een aantal zieken, die, voor zover zij tot de geselecteerde groepen hebben behoord, wel terstond zullen zijn vergast.
Daar hun namen op de transportlijst echter niet afzonderlijk zijn vermeld, kan hiermede geen rekening worden gehouden.

I. Mannen

a. Schützhaftlinge

In deze groep waren 144 mannen, die allo zijn gematriculeerd (in de serie van 195 286 t/m 195 429).
De bij de nummers behorende namen zijn echter alleen bekend voor zover zulks uit de documentatie blijkt,

www.oorloginnijmegen.nl